

SOCIALIZACIJA

Znotraj procesa socializacije gre za dva procesa: proces **učlovečenja** in proces **udružbljenja**. Na pomembnost procesa socializacije kažejo predvsem tisti, ki ga niso bili deležni. Zanj velja **iriverzibilnost**; tisti, ki socializacije niso bili deležni, tega ne morejo nadomestiti, vsaj v polni meri ne. Proces socializacije poteka celo življenje. Nekateri sociologi ločijo primarno, sekundarno in tudi terciarno socializacijo. Vsi pa poudarjajo zanjo pomemben faktor – družino.

Socializacija je nek proces, v katerem se posameznik nauči in v splošnem sprejme ustaljene načine obnašanja in delovanja v določeni družbeni skupini, družbi... Sicer gre za univerzalen proces, vendar prihaja do razlik. Denimo socialni sloj bistveno vpliva na našo socializacijo.

P. Bourdieu govori o »**kulturnem kapitalu**« kot o spoznanjih in občutenjih, ki jih posamezniki prinesejo s seboj iz obdobja zgodnje socializacije (ta se izvrši predvsem z dejavnostjo družine). Vsi sociologi dajejo največji pomen zgodnji socializaciji.

Socializacija je tudi proces, ki povezuje generacije. Na vsako novo generacijo delujejo različne vrste socializacije.

Na značilnosti zgodnjega razvoja otrok vpliva t.i. **primarna socializacija**. V zgodnjem otroštvu je zelo pomembno, kako otrok razvija zaznavne sposobnosti. Že kmalu po rojstvu dojema oblike, nato barvne površine. Do prvega meseca življenja zaznava predmete oddaljene do 30 cm, po tretjem mesecu pa že zaznava premikanje po prostoru. Otrok najprej zaznava stvari, ki jih lahko prime, otiplje, okusi... Jok in smeh sta pomembni sestavini izražanja (ne)zadovoljstva. Vsa svoja občutja otrok izraža le na ta dva načina. V različnih kulturah se osebe različno odzivajo na jok in smeh otrok – in otroci se začno temu primerno različno obnašati.

Odnos do odraslih oseb je pomemben dejavnik, ki vpliva na kasnejši razvoj. Teorija deprivacije, J. **Bowlby**, 50. leta. Bowlby je beležil odzive otroka na materino ravnanje. Ugotovil je, da ima otrok, ki je trpel pomanjkanje stika in ljubezni v zgodnjem otroštvu, velike osebne probleme v življenju; gre za t.i. **materinsko deprivacijo**.

Kasnejši antropologi in sociologi so ugotovili, da je zelo pomembno, da ima otrok v zgodnjem otroštvu tesno emocionalno razmerje z odraslo osebo – ni pa nujno, da gre za biološko mater. Popravili so Bowlby-jevo izhodiščno tezo in oblikovali t.i. **teorijo o socialnem starševstvu**. Gre za mnenje, da vlogo starševstva lahko uspešno odigrajo tudi nebiološki starši. Kakorkoli že, pa nedvomno velja, da morajo odrasle osebe odigrati vlogo socializatorjev – od tega je odvisen uspeh socializacije.

Teorija o razvoju otroka v zgodnjem otroštvu – Piaget.

Piaget meni, da je vsaka nadaljna faza v **procesu kognicije** odvisna od (uspešnosti) prejšnje. Trdi tudi, da ni nujno, da vsak otrok doseže najvišjo oz. zadnjo fazo kognicije. Loči štiri faze razvoja otroka:

1. senzorno-motorična faza

je najzgodnješa faza, traja od rojstva do drugega leta starosti. V tej fazi otrok postopoma ločuje ljudi od predmetov, spoznava neodvisnost lastnega obstoja od drugih ljudi, svet spoznava zgolj preko čutil, zato se hoče vsega dotakniti...

2. predoperacionalna faza

traja od drugega do sedmega leta. Otrok se (na)uči govoriti, nauči se izbirati besede, ki poimenujejo predmete, ki jih želi imenovati oz. o njih govoriti, nauči se razbirati simbole. Vendar pa še ne zna svojega znanja sistematično uporabiti – od tod ime predoperacionalna faza. Otroci so v tej dobi izrazito egocentrični, saj svet okrog sebe interpretirajo izključno iz lastne pozicije.

3. konkretno-operacionalna faza

traja od sedmega do enajstega leta. Otroci se v tem obdobju naučijo obvladati konkretne in abstraktne pojme, uspešno opravijo preizkus o količini vode v posodah različnih oblik – tj. vedo, da je v vseh posodah enaka količina vode. Otrok zna opravljati osnovne matematične operacije, egocentričnost izginja z naraščanjem sposobnosti vživljanja v drugo osebo. Znajo reševati uporabne naloge.

4. formalno-operacionalna faza

traja od enajstega do petnajstega leta. V tej fazi otrok razume abstraktne in hipotetične ideje – ko se sooča s problemom, se že poigrava z različnimi hipotetičnimi rešitvami v iskanju optimuma. Ni nujno, da do te faze pridejo vsi otroci (ali kasneje odrasli). *Od tod tudi toliko govorjenja o funkcionalni nepismenosti – gre za dejstvo, da osebe so deležne izobrazbe, vendar pa je v konkretni situaciji niso sposobne uporabiti.*

Interakcionistična teorija - Coley in Mead.

Kako se pri otroku razvije občutenje jaza, občutenje lastne distinktivne (=razlikovalne, razločevalne) identitete, kako otrok percipira lastno osebo v odnosu do drugih ljudi. Ravno zaradi vzpostavitve odnosa do samega sebe in spoznavanja samega sebe (precepcijo jaza), so za otroka zelo pomembni drugi.

V prvih letih otrok o sebi ne ve veliko – od tod izvira pojav, ko otrok o sebi govori v 3. gramatični osebi. Svoj jaz začne razumevati, ko začne ločevati sebe od drugih. To ločevanje poteka po stopnjah, preko iger in preko objektov.

1. pripravljalna faza igre

Otrok se najprej igra neorganizirano. V tej fazi potekajo interakcije predvsem z odraslimi na nek njižji način. Otroci se izražajo z neartikuliranimi glasovi, ki pa jih odrasli dekodirajo in otroke vzbodbujajo k verbalni komunikaciji.

2. faza individualne igre

V fazi individualne igre otroci posnemajo delovanje odraslih v konkretnih situacijah. V glavnem stopajo v interakcijo z osebami, ki so jim blizu, tj. so z njimi v emocionalnem razmerju. Mead imenuje te osebe »pomembni drugi«. Prvi med pomembnimi drugimi je seveda mati.

Pomembni drugi so z otrokom v specifičnem odnosu in tudi zanje je otrokov status izpostavljen. Otroci se v tej fazi učijo tako, da privzemajo vloge odraslih – se vživljajo v njihove vloge. Na tej stopnji se izoblikuje občutek jaza, saj se otrok zavestno postavi v vlogo drugega, za katerega ve, da ni on.

V Haralambos, Holborn (str. 900): »play« stopnja – otroci igrajo vloge, ki niso njihove (vloga staršev, zdravnikov...). Pri tem se začno zavedati razlike med seboj in vlogami,

ki se jih igrajo. Torej se ideja jaza razvije, ko prevzame otrok vlogo in se dela, da je nekdo drug.

3. faza organizirane igre

Otrok v tej fazi spozna, da vloge, ki jih igra niso pomembne le za tiste, ki so z njim v bližnjem emocionalnem stiku, temveč tudi za druge s katerimi prihaja v stik. Ugotovi, da imajo tudi drugi od njega pričakovanja. Ni več v zgolj emocionalnem odnosu, temveč tudi v širšem stiku. Zaveda se, da je pomembno, da izpolni pričakovanja drugih, če z njimi že prihaja v stik. Tukaj spozna, da je (le) eden od enakih; ni več izpostavljen. V taki igri se nauči pravil, ki so za vse enaka. Mead druge v fazi organizirane igre imenuje »**posplošeni drugi**«. V tej fazi otrok sprejema pomene in išče potrditve. Uči se različnih tipov komuniciranja v različnih situacijah.

V Haralambos, Holborn (str. 900): »game« stopnja – pri igranju igre začnejo otroci gledati nase z vidika različnih udeležencev. Denimo za nogometno tekmo je potrebno, da se otrok zaveda svojih odnosov do drugih igralcev. Postaviti se morajo v vloge drugih, da bi dojeli svojo lastno vlogo v igri.

Freudova teorija socializacije

Freud do svojih spoznanj ni prišel preko raziskovanja otrok, temveč odraslih. Zanima ga, kako se otrok nauči obvladovati nelagodje v zgodnjem otroštvu. Ukvarjal se je z odraslimi, ki so imeli težave. Skozi vprašanja in asociacije je posegel v njihovo otroštvo. NAJDI ZAPISKE!!!

Z odnosom hči-oče se je ukvarjala N. Chodorow. Govori o odnosu enakosti oz. razlike: hči do matere se razvija v odnosu enakosti, sin do matere pa v odnosu neenakosti.

Vse te teorije socializacije smatrajo, da je zgodnje obdobje otroštva pomembno za razvoj osebnosti – zrele, trdne odrasle osebe. Sicer pa med njimi obstajajo razlike in le nekatere postavke so bile širše sprejete. Denimo pri Freudu je široko sprejt pomen obvladovanja nelagodja, pri interakcionistični teoriji pa zavedanje jaza (delitev na socialni in individualni jaz). Individualni jaz je, kako vidim sam sebe, socialni jaz pa se izraža kot »mene« - kako me vidijo drugi. Piagetova teorija je zanimiva zaradi razvoja po fazah.

Vse teorije tudi poudarjajo pomen trdnih emocionalnih odnosov v zgodnjem otroštvu.

Družina je najpomembnejši dejavnik socializacije. Vendar so tudi starši v določenem odnosu z otrok; tudi otroci vplivajo na starše (reverzibilen proces????).

1. vpliv staršev na otroke

je zelo pomemben, univerzalen. Pomembno je, kam starši v socialni strukturi sodijo, v kateri sloj, saj namreč otroci prevzamejo način svojega socialnega kroga. To (način govora, gibanja v socialnem krogu) ostane pri otroku prisotno dalj časa.

Vendarle so otroci tudi kritični do tistega, kar prinašajo starši, lahko se tudi upirajo. Odnos staršev do otrok je »na otroke osrediščena družba«. Nekoč je otrok veljal za pomanjšanega odraslega, danes pa se otroštvo (predvsem pa mladostništvo) načrtno pomika v pozna leta. Za starše so otroci neka vrsta investicija v prihodnost, zato pa so lahko starši za otroke tudi emocionalno breme.

2. vpliv otrok na starše

se spreminja in povečuje. Starši so dojemljivi za potrebe svojih otrok, saj ne gre več za hierarhični, temveč bolj neke vrste partnerski odnos oz. pokroviteljski odnos – zato se izoblikuje »zaščitniško starševstvo«. Starši sprejemajo novosti, ki prihajajo do njihovih otrok.